

What Is Truth? (Punjabi)

by Gordon H. Clark

کیوں بے اسیں بھجے وچ تھردے تے آں ہر بھجے دے طور تے لڑدے نہیں۔ بس لئی کہ ساڈی لڑائی دے ہتھیار جسمانی نہیں۔ بلکہ رُب ولوں تاہر آں کہ قلعیاں نوں ڈھادیئے اسیں تصور اں نوں ڈھادیئے آں۔ بلکہ اک چنگیائی نوں جیڑی رُب دی پچھان دے خلاف کھلندی اے۔ تے اسیں ہر اک دھن نوں قید کر کے مسج دے نتائج کر دیندے آں۔ اسیں تیار آں کہ جدوں تہاڈی فرمانبرداری پوری ہووے تے اسیں ہر طرف دی نافرمانی دہلدے لئیے۔

نمبر 3- حق تصنیف 20003 جان ڈبلیو وینز پوسٹ آفس بکس نمبر 68 یونیکوٹی

مئیسی 37692- جنوری فروری 1983

ای میل: tjtrinityfound@oal.com

ویب سائٹ: www.trinityfoundation.com

ٹیلی فون: 4237430199- فیکس- 4237432005

سچائی کیا ہے؟

منجانب گورڈن ایچ۔ کلارک

ایڈیٹر ڈانوت: "سچائی کیا ہے؟" نوں پہلی واری 1980 وچ کانٹ ٹھیلا لوجیکل سیمزری جنرل پریسیڈنٹس نوں چھاپیا گیا۔ لہنوں پہلاں (1987) میں دی ٹریٹی فاؤنڈیشن ولوں چھاپیا گیا تے بعد وچ گارڈن ہنری دے ایڈیشن وچ، بائبل تے اوہدے نقاد: مئی 1980 دیاں ریفرنڈم جنرل (27 ایف ایف صفحیاں) کارل ایف۔ ایچ ہنری دے رُب، مکاشفہ تے اختیار لئی جیمس ڈینس دی نظر ثانی نوں آگے لے کے جانا اے۔ ایہدے سال ہنری دے نظریاں دی تردید کئی مضموناں دے گرد اڑھ کھچدی اے، جیڑہ اکہ گارڈن ایچ کلارک ولوں بیان کردہ نہیں۔ تے جنھوں ہنری ولوں بیان کیتا گیا۔

نظر ثانی وچ اک یاں دو واری اتلی سطح تے آؤنا، پُرسارے نوں ماتحت کرنا، اوس لڑائی نوں پیدا کرنا جیڑہ اغلٹیاں نوں پاک بائبل دے دفاع لئی ہنری کلارک تے ڈین فلر دیاں دعویاں دے وچکار سی کہ جیڑہ بائبل سکھاؤندی ای اوہ کئی واری غلط ہوندا اے۔ جدوں تیکر کہ ایس جھگڑے نوں ٹھیک طور تے سمجھیا نہ گیا، ڈین دی نظر ثانی داسو کھے طریقے نال غلط مطلب کڈھیا جاوے گا۔

ایس نظر ثانی دے سرناویں نوں چنگی طراں چھاپیا گیا اے: "سچائی کیا ہے؟" ای معاملے تے چکے گئے سوال نوں دو بے تن اکھر چنگی طراں بیان نہیں کرن سکدے۔ ہنری تے کلارک صاف طور تے ایہہ آکھدے نہیں جیڑہ اوہناں دا سچائی لئی مقصد سی، یاں گھٹ توں گھٹ سچائی دی قسم دی حد بندی کردا اے۔ ڈین صاف طور تے اوہناں دے نظریے نوں رد کردا اے۔ ایس رد دیکھتے ہوئے جواب دا ایہہ نتیجہ ہووے گا کہ ڈین، جد کہ اوہ انتہا پسندانہ طور تے فرق طراں دا دفاع کرن دا ارادہ کردا اے، اوہ کہتے وی سچ دی اوس قسم نوں بیان نہیں کردا جیڑہ اوہ دفاع کردا اے، نہ ای اوہ خط (پنٹامولوجی) دی حمایت

کردیاں ہوئیاں نشاندہی کر دالے۔

خط (پسما مولوجی)

ڈین داہنری اُتے حملہ بوہت ای معقول طور تے شروع ہوندا اے: ”الہیات وچ جیویں کہ کسے وی سائنس وچ، جنھوں چنگی طراں جانیا جاندا اے، اوہ اوہناں اصطلاحات نوں بیان کردالے جیدے رائیں لہنوں جانیا جاسکد اے“ جیکر ایہہ چنگاسی کانٹ نے ایہدے توں انکار کیتا، پر آئن قیاس کردالے کہ ایہہ صرف مشکوک اے، یاں گھٹ توں گھٹ نامکمل۔ طبیعات دا علم (کیوں جے ڈین سائنس دی گل کردالے) نے کئی واری ایہہ خیال کیتا کہ اوہ اوس شے نوں جاندا اے، جدوں اوہنوں نوں جانن دا ایہہ طریقہ اوہ حد بندیاں جنھاں دی اوہناں نے پچھان نہ کیتی، ایہنے اوہناں نوں بوہت ای فرق شے دتی۔ انج دی مشکلاں دی وجہ توں، تے ایہتوں تیکر کہ سادگی دی وجہ توں ڈین دی ہنری دے طریقے لئی ایس اصول دی مصروفیت وزن نہیں رکھدی۔ ڈین نے قیاس کیتا، ہنری پسما مولوجی کے ساتھ آناز کرنے کی بجائے، اُسے اپنی الہیات کو پہلے اور اپنی پسما مولوجی کو بعد میں لکھنا چاہیے تھا۔ اس کے برعکس، کسی بھی موضوع میں، علم طب یا الہیات، نا صرف وضاحت کیا جانے والا پہلا طریقہ کار تھا، بلکہ ایسا کرنا بہتر بھی ہے۔ قیاس کیجیے کہ ایک ماہر طب کہتا ہے کہ فضا خم دار ہے، یا ایک ماہر نباتات کہتا ہے کہ اوکٹولیاہ کیٹس کا پودہ نہیں ہے۔ ایک جانچ کرنے والا طالب علم پوچھے گا کہ، آپ کیسے جانتے ہیں؟ طالب علم یا تنقید کرنے والا سنا تھی یہ جاننے کی خواہش کرے گا کہ آیا کہ طریقہ کار جسے استعمال کیا گیا کیا یہ ممکنہ طور پر نتیجے پر پہنچ سکتا ہے۔ ماہر طب ایسا کہتے ہیں کہ روشنی خلائی لہروں پر مشتمل ہے۔ آج اس پر اتفاق کیا جاتا ہے کہ طریقہ کار جو استعمال ہوئے عیب دار تھے، اور وہ روشنی کچھ اور تھی (وہ سراسر نہیں جانتے تھے) تاہم اگر نباتات یا الہیات کو پہلے لکھا جاتا، تو اسے منکر سے قبول نہیں کیا جاسکتا تھا جب تک کہ اُس فیصلہ کن سوال کا جواب نہ دیا جاتا: آپ کیسے جانتے ہیں؟ با اصول برتاؤ میں، طریقہ کار لازماً پہلے آتا ہے۔ یہ پوچھنے کی بجائے کہ، کیٹس کیا ہے؟ یا روشنی کیا ہے؟ کوئی یہ پوچھتا ہے کہ خدا کیا ہے؟ کوئی کیسے اس سوال کا جواب دیتے ہوئے آگے بڑھ سکتا ہے؟ کیا ہم قرآن یا وید سے صلاح لیتے ہیں؟ کیا ہم ستاروں کا مطالعہ کرتے ہیں؟ کیا اس سوال نامے کو کالج کے ہزاروں پروفیسروں کے پاس بھیجتے ہیں؟ کسے آنے والے جواب سے پہلے طریقہ کار کا انتخاب کیا جاتا ہے۔

ہنری دے طریقے نوں بائبل نال مشاورت کرنا سی، تے اوہدے نال اوہنوں حاصل کرنا سی کہ رُب روح، لافانی، ہمیش تیکر، ناقابل تبدیل اے۔ ایس رُب دے نال شروعات نہیں کر سکدے۔ سانوں بائبل دے نال شروع کرنا اے۔ پہلاں انج کیوں نہیں کہناتے فیر اوس الہیات وِل ودھنا جیرہ بائبل سکھاؤندی اے۔

ایس تھاں تے ڈین دی قیاس پریشانی قیاس دے لائق اے۔ اوہدے مفہوم دی تمہید ایہہ اے کہ: ”جے رُب نوں سمجھنا اے

ایس مقام تے ڈین دی پریشانی قابل قیاس اے۔ اوہدے مفہوم دی تمہید ایہہ اے کہ: ”جے اگر خدا نوں سمجھنا اے تے فیر سانوں اپنے آپ نوں اوہناں اصطلاحات دے ماتحت کرنا اے جیدے نال اوہنوں جانیا جاسکد ہوئے۔“ پڑھن والا ایس تمہید تے پس و پیش کردالے ایس توں پہلاں کہ اوہ نتیجے تے اپڑن۔

کیویں کوئی ایہدے ماتحت کھڑا ہو سکد اے یاں خوشی نال ایہناں اصطلاحات دے ماتحت ہو سکد اے ایہہ جانے بغیر کہ ایہہ اصطلاحات کیہ نیں؟ ڈین مکمل طور تے ایہناں اصطلاحات نوں لہنن دے مسئلے نوں نظر انداز کردالے۔ ایس غیر مہذب اکھراں تے زور دین دے ورتن لئی، ایہناں موثر

اصطلاحات دے ماتحت کھڑے ہون دا فیصلہ کرن دی بجائیا ایہدے نال ایہدے مسئلے کھڑے ہون کہ اصطلاحات دا انتخاب کیویں کرنا اے۔ جیویں ڈین بوہت زیادہ اصرار کردالے، ”کہ تھے طریقہ کار نال نال موصول کرنا نہیں اے“، جہناں ڈین ہنری دی بجائے رکھدا سی ”جینوں اوہنے ایس مانگ دے نال جوڑیا، اوہنے سانوں محض اونہیں دتا جیرہ امیری عدالت وچ سی (کسے دا اقرار نہیں کیتا) اوس بشارتی الہیات داتے اپا لوجسٹک دا ایس نقطے نوں ہور واضح طور تے بیان کرن لئی، ڈین اوس تمہید وچ الجھاؤ پیدا کردالے، جیویں اپنے نتیجے دی سچائی نال سانوں قابل نہیں کر سکد ا۔

نظریات تے اقوال (دعوے)

بہر حال، ڈین تے ہنری کلا راک دے نظریہ دے مابین بنیادی تے یقینی نا اتفاقی سچائی دی فطرت یا قسم دی اے۔ حوالہ دین لئی (صفحہ 27، کالم 3 تھلے): ”ہنری لئی کورڈن کلا راک دے طور تے سچ دی فطرت اک نظریہ اے۔“ اتھے جملہ معترضہ دی وضاحت (صفائی) لازمی اے۔ اصطلاح خیال (نظریہ) بوہت مبہم تے افلاطونی سمجھ وچ غلط اے۔ ڈیوے کلا راک لئی تھیملر وچ ہنری دے نظریہ دے خلاف دلیل پیش کیتی گئی، تے افلاطون دے خلاف الجھاو نال، ایس حقیقت دا انحصار تصورات یا نظریات تے اے۔ ڈین بلاشبہ درست اے کہ ایہہ طریقہ کار دا نال منقول نہیں اے۔ ایہہ کوئی بہانہ یا گزیر کرنا نہیں اے ایہدے باوجود، ایہہ اک طریقہ کار اے، اتے ایہہ افلاطون تے ہیجبل نوں اکسٹین تے دو جیاں نال فرق کردا اے جہناں دا انحصار اقوال یا سچائیاں تے کردے نیں۔ پرتھس نوں مزید جانن لئی، آئیں ہون پچھلے پیرا گراف دے ول نظر پاندے نیں۔

ہنری کے لیے جیسا کہ کورڈن کلا راک کے طور پر تھا کہ سچائی کی فطرت ایک طرح کا خیال ہے۔ بائبل کی سچائی وہ ہے جو خدا سوچتا ہے۔۔۔ یہ ایسی ذہن کے مواد کا عملی تصور۔۔۔ یسوع ناصری میں مجسم ہوا۔ ہنری کے لیے اس کا مطلب یہ ہے کہ یسوع نے سچائی کو ظاہر یا آشکارہ کیا، لیکن یہ کہ وہ خود سچائی نہیں ہے۔

مان لینے کے طور پر یہ ہنری کے مقام کا سچا بیان نہیں ہے، اور یہ یقیناً کلا راک کے معاملے میں جھوٹا ہے۔ اس موجودہ مضمون کے پچھلے چند پیرا گرافس اس کی مزید تفصیل کے ساتھ وضاحت کریں گے کہ کیوں یہ جھوٹ ہے۔ اور اگر، اس کے علاوہ، ڈین کے بیان کا مفہوم کے نتیجے کے طور پر ارادہ کیا گیا ہو، تو یہ مفہوم غیر موزوں ہے۔

ڈین کا اگلا فقرہ بھی جھوٹا ہے، جب تک کہ یہ ادراک سے بالاتر مشکوک ہے۔ فقرہ یہ ہے کہ، ”یہ حقیقت کہ کلام مجسم ہوا اس کا یہ مطلب نہیں کہ یہ خود سچائی کا بنیادی عنصر ہے۔“ ابھی تک ہنری اور کلا راک بائبل کو بے خطا سچائی کے طور پر قبول کرتے ہیں، اور بائبل کہتی ہے، ”کلام مجسم ہوا، ہم دونوں بنیادی عنصر“ کے طور پر اس بیان کو قبول کرتے ہیں۔ یہ کہ، خاص اور بنیادی سچائی کے طور پر یہ سچائی کے کمال نظام میں ہے۔

اس تنازعہ کا نقطہ سچائی کی فطرت ہے۔ اگرچہ ڈین درست طور پر حوالہ دیتا ہے، وہ ہنری اور کلا راک کے الفاظ کے الجھاؤ کو سمجھتے ہوئے دکھائی نہیں دیتا۔

28 صفحہ پر کالم نمبر ایک کے اوپر ڈین لکھتا ہے، ”کہ ہنری کورڈن کلا راک کے ساتھ متفق ہوتا ہے کہ محض اقوال ہی جاننے کی چیز ہیں۔ صرف اقوال ہی سچائی کی قابلیت کو رکھتے ہیں، وہ اس کی مزید وضاحت کرتے ہوئے کہتا ہے کہ، ”مکاشفہ کا معنی خیز نظریہ ناقص غیر تحریری مکاشفہ ہے“ (430)۔ وہ اس تصدیق کے ساتھ حوالہ دیتا ہے جو کلا راک کہتا ہے: ”لفظ سچائی کو صرف استعاراتی طور پر یا غلط طور پر استعمال کیا جا سکتا ہے جب اسے کسی قول کی بجائے کسی دوسری چیز پر لاگو کیا جاتا ہے۔“

تھیملر وچ دیوے (455 کلا راک لئی، تکنیکی تفصیل نوں کجھ صفحیاں بعد، اوہ سُرخی ”اقوال تے تصورات“ تے پہنچدا اے۔ پر ایہدی سادہ ترین وجہ ایہہ اے کہ کیوں سچائی تجویز کردہ اے ایہہ اے کہناں جہنوں بذات خود لیا جاسکدا اے چیز ی کہ خواہ درست ہو یا غلط۔ فرض کرو کوئی اک آکھدا اے، تے اوہ انج بغیر کے کمال سیاق و اسباق دے آکھدا اے، ”دو، یا، بلی“ یا ”ستارہ“۔ کوئی نہیں سمجھ سکدا انہ ای سچائی نوں تے نا ای جھوٹ نوں جیزہ بولیا جا چکیا اے۔ پر اوس ویلے جدوں وثوق دے نال لہنوں فاضل دے نال جو یا جاندا اے تہ اوہدے سچیاں جھوٹ دا اندازہ لگایا جاسکدا اے۔ ”دو جفت عدد اے“ ایہہ سچ اے، ”دو طاق عدد اے“ ایہہ جھوٹ اے:

لیکن بالکل واضح ”دو“ ادراک سے بالاتر ہے۔ اسی لیے، کلا راک اصرار کرتا ہے کہ جب ایک ماہر نباتات کہتا ہے کہ، ”کیکلس کے درحقیقت (سچ) پتے نہیں ہیں“ وہ لفظ درحقیقت کو استعاراتی سمجھ میں استعمال کرتا ہے، کیکلس کے ابھرے ہوئے حصے کے فرق کو دیکھتے ہوئے جو ایک کسی طرح اوکٹولا یا پھول کی جھاڑی کے پتوں کے ساتھ ہوتے ہیں۔ استعارے کا کیا مطلب ہے، ایک اچھا ماہر نباتات لغوی طور پر ارادہ کردہ اقوال کی وضاحت کر سکتا ہے۔

ایہہ کہ اے کے نوں وی ایس کھر چینی دے استعاراتی ورتن تے اعتراض نہیں ہونا چاہیدا جیہہ اکہ بانسبت عجیب دے اے کیوں جے دونوں بائبل تے ساڈی نام روزمرہ دی زبان بکثرت استعارات (رموز) دی حامل اے۔ ہون جیدوں ڈین اگا فقرہ کھدا اے، ”یسوع فیر کیہ دعویٰ کردا اے، ”حق (سچ) میں آں۔“ اوہ ایہہ مطلب حاصل کردے ہوئے دکھائی دیندا اے کہ ایہہ ممکنہ طور تے استعارہ نہیں ہوسکدا۔ پر کیہ یسوع دا ایہہ فقرہ ”راہ میں آں“ ایہہ ا حال نہیں اے؟ یقیناً راہ اک استعارہ اے، کیوں جے یسوع کوئی خاک آلودہ رستہ (سڑک) نہیں سی جیدے اُتے وٹے سٹے ہوئے سی۔ جے اگر فیر، راہ استعاراتی اے، تے کیوں ایہہ ناممکن اے کہ سچ (حق) وی انج دا اے؟ ہون، بیش بینی کرن دے طریقہ کار نال، ایہہ دے نمونے وچ سچائی اپس سمجھ وچ لغوی ہوسکدی اے جیدے نال ڈین نظر ثانی کر چکیا اے۔

اس سمجھ کو برہ خانے اور ترقی دینے کے لیے اور ڈین کے فقرات کا کلام کے ساتھ موازنہ کرنے کے لیے، پہلے اس پر غور کیجیے جو وہ کہتا ہے: ”(بائبل) اقوال کی سچائی یہ نہیں کہ جو کہ قول جو کہتا ہے، کہ قیامت اور زندگی۔۔۔ اس کے بنا جاننے کا علم ایک طرف تو اس کا انکار کرنا ہے کہ یسوع برحق (سچائی) ہے، اور دوسری جانب زبان کے لیے، غیر تحریری اقوال کے لیے، خیال کرنے کے لیے جسے لکھا جاسکتا ہے سچائی کو کم کیا جاتا ہے۔“ یہاں ڈین دونوں کلام سعت زوال کی تردید میں با اصول الجھاؤ کو پاتا ہے۔ کلام کہتا ہے، کلام جو میں سمجھ سے کرتا ہوں وہ روح ہیں اور وہ زندگی ہیں“ (یوحنا 6: 63)۔ یہ آیت سب سے زیادہ نتیجہ خیز ہے کیونکہ یوحنا یا یسوع کے الفاظِ رحمتہ ہیں، لوگوں نہیں۔ بعد ازاں اسے کسی استعاراتی سمجھ میں تشریح کیا جاسکتا تھا، جیسے کہ یہ فیلو یا ہرپیکلٹس میں پایا گیا ہے، جہاں رحمتہ الفاظ کے مزید لغوی ربط کو جاری رکھتے ہیں، جس کی مثال دو، بلی یا ستارے سے دی گئی، یہ کہ، جیسے ہوا یا کاغذ پر سیاہی کی دوات میں آوازیں۔ یسوع کا درحقیقت مطلب کاغذ پر سیاہی کے نشان لگانا نہیں تھا، لیکن اس ڈین کا نمونہ جو فریڈلین پر ہے یہ رحمتہ کی طرف سے بہت اُلجھن پیدا کرنے والا ہے جسے کہ لوگوں کی بانسبت ہونا تھا۔ ظاہری طور پر، ہنری اور کلا رک زبان کے لیے سچائی ”کم“ نہیں کرتے، خاص کر ہوا میں اور کاغذ پر سیاہی کی آوازوں سے۔

(کلا رک کے حوالے کو زبان اور الہیات میں ابراہام کھپیر سے دیکھیے)۔ اس سے پہلے کہ سچائیاں یا خیالات کو ”لکھا“ جاسکتا، یہ کہ، کاغذ پر نشان مقرر کیا جانا نظریات کو یقیناً خیال ہونا تھا۔ مختلف لغوی الفاظ اسی خیال کو بیان کر سکتے ہیں۔ مثال کے طور پر، ”ڈس میڈ“ ”سپیسٹس“ ”لاجینوفلٹ بلی“، اور لڑکی خوبصورت ہے، یہ مختلف الفاظ کے ساتھ تین مختلف فقرات ہیں، لیکن یہ ایک جیسے، واحس، اور شناختی قول کے ساتھ ہیں۔ ڈین کی دلیل کی بنیاد نظریات اور ان کے علامتی مددگار کے درمیان فرق کے لیے لاپرواہی کی بنیاد پر ہوتے ہوئے دکھائی دیتی ہے۔

بائبل

ہنری کلا رک دی ایس غلط سمجھ دی حالت دے نال ڈین آکھدا اے،

ہنری دا نظریہ۔۔۔ بلند و برتر، حتمی، خدا دے کلام شخصی صورت، جیویں کہ یسوع مسیح نوں اوہدے درجے تیکر گھٹ کردا اے جیویں کہ بائبل اے انج کہ بائبل حقیقت دی گواہ نہیں اے کہ یسوع انسان لئی خدا دے کلام دی حتمی تے آخری صورت اے، پر ایہہ از خود ایک بنیادی صورت اے تے خدا دے کلام دی سچی فطرت اے۔ بائبل دا انج نظر یہ اصرار دا ذریعہ اے کہ اصل بائبل یقیناً سراسر باطنی اے۔ اگر بائبل تجویز دے طور تے۔ یسوع دی نسبت سچائی دی عظیم شکل اے، تے فیر یسوع دی بے گناہی بائبل دی بے خطا ہون توں گھٹ اہم اے (28)۔

یہ اہم پیرا گراف چار مشاہدات کو آشکارہ کرتا ہے۔ پہلا، ڈین کی دلیل کا انحصار بائبل کے بے خطا ہونے سے انکار کے ساتھ شروع کرتے ہوئے دیکھائی دیتا ہے۔ دوسرے، یہ ایک یا دو بد قسمت الجھنوں کا حامل ہے۔ تیسرے، اس مفہوم میں سے ایک منطقی فریب کاری ہے۔ چوتھے، ڈین کہیں بھی سچائی کی نام نہاد شخصی قسم کی وضاحت نہیں کرتا، جس سے وہ ہنری کلا رک کے نظریہ کی مخالفت کرتا ہے۔

پہلاں، 1924 دے ایرن فرمشن دے وانگرمانڈ فلر سیمز دے پروفیسرز جیک روجر اور ڈیوڈ ہرڈ۔ ورلڈ ویژن پال ریس تے پتھل سیمز دے

جانچ دا اصول ہونا چاہیدا اے تے بائبل لئی اعلیٰ اصول جیڈے وچ اوہدے دعویاں دا انصاف کیتا جاسکے۔ اسی اپنے مخالفین نوں اوہناں دے پاسا لو کیکرکل جانچ دے اصول لئی چلیج کردے نیں۔ جدوں تیکر اسی اوہناں دے طریقہ کار نوں جان نہیں لیندے، اسی اوہناں دی اہیات نوں قبول نہیں کر سکدے۔ ساڈے چار نقاط نے مندرجہ بالا نوں بوہت قریبی تعلق رکھن دے ول اشارہ کیتا اے۔ دو جے تے تیجے نقاط، الجھاوتے گمراہی، اوہناں نوں اکٹھا صفحہ نمبر 28، کالم نمبر دو وچ نمونے دے طور تے دتا گیا اے: ”ایہہ تسخیر اوہدی اہیاتی طریقہ کار دا نتیجہ اے جیڑا پہلاں رب لئی ساڈے عمل دی فطرت دا فیصلہ کردا اے تے فیر فیصلہ کردا اے کہ رب نوں انج دی فطرت رکھنی چاہیدی اے جیڈے سال اسی اوہنوں جان سکینے۔“ ۶ تھے ایہہ نظریہ، الجھاؤ والا اے تے غیر موزوں مفہوم اصطلاح ”تسخیر یا تخفیف“ وچ جم گیا اے۔ جیڑا کہ انج دکھائی دیندا اے کہ کلا رک ہنری دا طریقہ کار پہلاں احاطہ کیتے جان دا تقاضا کردا اے جیڑا کہے وی اہام توں الگ ہو، جان دی فطرت تے فیر، دوبارہ اہام توں وا کھا الگ، نتیجہ کڈن لئی رب دی فطرت دی ایہدے سال تصدیق کیتی گئی اے۔ بالکل نہیں، حقیقت سراسر مختلف اے۔ کلا رک دے خلاف بکثرت تنقیدیاں وچوں اک، ۶ تھے تیکر کہ اوہناں نوں جیڑا مفہوم نوں مندے نیں، ایہہ کہ اوہ جان دی آزادی توں روک دا اے۔ ایہوں محدود کردے ہوئے کہ جیڑا کجھ صراحت دے سال کلام وچ لکھیا گیا اے، یا جھھے تے ضروری نتیجے نوں ہوسکدا اے۔ کلام توں پایا گیا اے۔“ (ویسٹ منسٹر کنفییشن، 1) کیہ ڈین ایہوں نمایاں مضامین تے غور کرن وچ نا کام سی؟ کہے وی قیمت تے، جدوں اک شخص بائبل نوں پڑھنا شروع کردا اے، تے اوہ پاند اے کہ ایہدے انحصار بوہت سارے اقوال تے اے، دعوے (اقوال) جیڑے ستاریاں دے بارے، ابراہام دے بارے، لاوی قانون، کنعان دی فتح دے بارے وچ نیں۔ بہر حال، اوہ رب تے انسان دے بارے کجھ سیکھے بغیر زیادہ دور نہیں جاسکدا۔ اوہ سیکھاند اے کہ رب اک ناقل روح اے، خدا اچھائی ہے، جیڈے وچ حکمت تے علم دے خزانے نیں۔ اوہ سیکھاند اے کہ انسان، جانوراں دے مقابلے وچ، ناقل مخلوق اے، انسان جہنے پاپ کیتا، تے ایہہ کہ رب کفارے دا طریقہ کار مہیا کر چکيا اے۔

پراہم موضوع دے ول لوٹ دے آں: کہ جیڑا اک پہلاں بائبل وچوں سکھاند اے تے جیڑا اوہ دوجی تے تیجی واری سکھاند اے اوہ اک انسان توں دو جے انسان ول چلا جاندا اے۔ اک شخص پیدائش توں شروع کردا اے، دو جہ متی توں شروع کردا اے۔ انج ای، اک انسان رب دے بارے بوہت دعویاں سکھاند اے اوس طریقہ کار تے عکس پائے بغیر جیڈے سال اوہنے اوہناں نوں سکھیا سی۔ موسیقار تے رنگ ساز عموماً آرٹ دے چنگے کماں نوں پیدا کردے اوہ انج دامواد (تھیوری) نوں سمجھن توں پہلاں کردے نیں۔ انج ای ب دے علم دی دنیاوی نفسیات جانن دے طریقہ کار دی پیش روی کردی اے۔ پرائس عمل دی وضاحت کرن لئی دلائل نال ثابت کرن والا ایس طریقہ کار دے سال شروع کرے گا۔ کجھ دیر لئی اک غیر متفکر پڑھن والا ہو سکدا اے جیڑا ایس طریقہ کار نال آگاہ نہ ہو، اوہ شاید ایہدے ادراک نہ کرے کہ اوہ کیوں کر ادا اے جیڑا اوہ کردا اے، اوہ ایہدے باوجود ایس طریقہ نوں ورتن دا اے۔ تے کلا رک تے ہیری لئی ایہہ طریقہ کلام والا اے۔

فرض کروا کہ متفکر تے ذہین شخص متی دے سال شروع کردا اے۔ اوہ عموماً انج دے اکھراں وچوں لگدا اے جیویں کہ، ابراہام، حمل وچ پیندا اے، چودہ، تے مزید ایس طرح۔ اوہ ایہہ ادراک کرے گا کہ ہر فقرہ، بلاشبہ ہر لفظ، جیڑا بائبل وچ اے اوہدے انحصار تر دید دے منطقی قانون دے ایس قابل فہم ہون تے اے۔ ایس قانون دے بغیر ہر اکھراک غیر فانی معنی رکھے گا: داود دا مطلب محض موسیٰ تے ہو دا نہیں ہوناسی، ایہدے مطلب، کوہن، پتھر، چھوٹا جیا، تے ناپ رائی ہوناسی۔ تے رب دا مطلب اویلیس ہوناسی۔ منطق توں ہٹ کے، اسم دا مطلب اوہ ہوناسی جیڑا مطلب نہیں اے، تے جے اگر اک اکھراک مطلب سارا کجھ اے، ایس دا مطلب کجھ نہیں اے۔ کہے شے دے مطلب لئی، اک اکھراک کجھ مطلب وی نہیں ہوناسی۔ ۶ تھے تر دید دے قانون دے بغیر کوئی معنی نہیں اے۔ ساں جے، علم حاصل کرن وچ جہنوں رط جاندا اے رب دی ناقل مخلوق، جتنا زیادہ اوہ پاپ دے خالص اثرات دی غلط فہمیاں تے گمراہی توں سکدے نیں، اوہ منطق دے قانوناں نوں ورت دے نیں۔ ڈاکٹر ڈین نوں سوال دا جواب دین دی کوشش کرنی چاہیدی اے، منطق دے عاقلانہ قانوناں نوں ورتن لئی بغیر اسی کیوں جان سکدے آں کہ رب جانن دے قابل اے، یا ایہہ اوہ تا دے مطلق اے؟ اگر اسی (پہلاں) منطق دے

تانوناں نوں نہیں ورت دے، تے فیر اسی کیوں رب دے بارے کوئی شے جان سکدے نہیں؟ اتے پہلا غلط اکھراے، کیوں جے رطونوں جانتاے منطق
 نوں ورتتاے اک جیاں عمل اے۔ ہون اسی نقطہ نمبر چار تے آندے نہیں اجتھے ڈین دی ادراک نال بالاتر تنقید بوہت واضح اے۔ ڈین دگنی چچائی دے
 نظریہ دی قسم نوں ورت دا اے۔ ایہہ اوہاناں دادرست طور تے قرون وسطیٰ دا نظریہ نہیں اے، بلکہ الہنوں کرکارڈ، بھر، برنز، نیو آرٹھوڈکس اتے وجود
 رکھن والیاں توں اخذ کیتا گیا اے۔ پر ڈین سانوں زیادہ نظریہ نہیں دیندا۔ اوہ تجویز کردہ چچائی اتے شخصی چچائی دے مابین وڈے فرقدا حق جتان نال
 مطمئن اے۔ دو نقاط ہون چاہئیں: پہلاں، شخصی چچائی جیہ ادراک نوں بالاتر اے، تے دو جا، ڈین ایس واضح نظریہ رکھدے ہوئے دکھائی نہیں کہ
 شخص کون اے۔ پہلاں، اک شخص آسانی دے نال تجویز کردہ چچائی دی قسم نوں بیان تے اوہدی وضاحت کر سکدا اے۔ جیویں اتے آکھیا گیا اے، ایہہ
 کوپولا وٹوق نوں آکھن دے وسیلہ موضوع دے نال جوڑن تے منحصر اے۔ واضح طور تے بیان کیتے گئے طریقہ کار نال، اسی موزوں نتیجہ دی منطقی شکل وچ
 تجویز اں نوں ترتیب دے سکدے آں تے آسانی نال اوہناں دا غیر مناسب نتیجہ دی منطقی شکل وچ امتیاز کر سکدے نہیں۔ پر شخصی چچائی دی قسم کیوں دی
 اے؟ کیہ اتھے عالمگیر تے مخصوص نہیں؟ کیہ اتھے مناسب تے غیر مناسب مفہوم نہیں؟ من لین دے طور تے نہیں، کیوں جے کسے نے وی کدی چوہیں
 موزوں شخصی منطقی شکلاں نوں نہیں کڈھ دانہ ای 232 غیر موزوں نوں۔ شخصی چچائی کوئی شے، موضوعات، وٹوق یا ربط نوں نہیں رکھدیاں۔ فیر ایہہ کیہ اے
 ؟ کیوں کوئی اک شخصی چچائی تے شخصی فریب کا دے وچکار فرق کردا اے؟ جدوں برزدے نال کوئی ایہہ آکھدا اے کہ خدا تے نظریہ کائنات دا ذریعہ
 باہمی طور تے تجرپسند انا اے، تے کوئی اک خدا نوں مکمل طور تے سمجھنا نال بالاتر بناند اے۔ جے اگر اسی خدا دے بارے گل کردے آں تے اسی، ایہہ اوہ
 نہیں اے جیہ اے خطا بائبل سکھاندی اے۔

فیر، دو جا، مندرجہ بالا دی نشاندہی نا تمام یا مکمل طور تے شخصیت دے تصوری کمی اے۔ افلاطون لئی انسانی شخص اک روح سی جیہہ خیالاں نوں جاندی سی
 ۔ نظریات دی دنیا بذات خود اک زندہ ذہن سی، جیویں اوہنے سوفسٹ وچ وضاحت کیتی۔ ارسطو دے مطابق، جان (روح) عضوی بندی اک قسم سی،
 تے اوہدی انفرادیت ایہدے ادراک توں بالاتر معاملے تے منحصر سی۔ لوک روح نوں اک چھوٹا جیاں خیال بناند اے، اک روحانی نمونی، ایہہ وی
 اے ادراک توں بالاتر اے، جہنوں اوہنے آکھیا کہ ایہہ ”کوئی شے جہنوں میں نہیں جاند کہ کیہ اے“، ہیوم نے فہم اتے یادگاری اشکال دے مجموعے
 لئی شخص نوں ”گھٹا“ دتا، انج مجموعہ جیہہ، کائنات دے مطابق، جہنوں کدی جمع کیتا گیا ہو۔ کیوں جے ایہدے لئی، کائنات نے اپنے ماروائے عقل دے
 اتحاد نوں ادراک دا متباد کیہ اے، جیہہ آجھ توں بالاتر اے۔ یہناں وچوں ڈین کیناں دا حوالہ دیندا اے؟ یا کیہ اوہدا فرق نظر ایہہ سی؟ ایہہ انج ای نہیں کہ ایہہ
 وی ادراک توں بالاتر اے۔

1 کرنتھیوں 2:16 وچ پولس آکھدا اے، ”ساڈے وچ مسیح دی عقل اے۔“ لفظ عقل ذہن (سمجھ) اے۔ ساڈے لئی مسیح دے ذہن یا سمجھ نوں رکھنا کیوں
 ممکن اے، جدوں تیکر کہ اوہدی عقل چچائی اے؟ اسی مسیح سی عقل نوں رکھدے آں جدوں تیکر کہ اسی اوہدے خیالاں نوں نہیں جاندے۔ بیشک اسی تا دیر
 مطلق نہیں اے اسی اوہدے خیالات نوں نہیں جاندے، تے بدترین، اسی کجھ جھوٹی تجویز اں نوں وی سوچدے اں۔ کہ اوہ نہیں جیہہ اے اسی سوچدے آں،
 بالکل جیویں مسیح اے جیہہ اوہ سوچدا اے۔ اوہدی تعلیم یا درس سانوں لہدی موت توں بچاند اے (یوحنا 8:51)۔ اوہ چچائی اے! کیہ ایہہ ای نہیں اے جیہہ
 کلام سکھاند اے؟ مسیح لو کوڑا اے، اوہدا رحمتہ چچائی نہیں اوہ رب دی حکمت، تے 1 تیموتیل 2: آکھدی اے، ”خداوند خدی علیم اے۔“ ڈین دا نظریہ ایس
 مفہوم دے ول اشارہ کردے ہوئے دکھائی دیندا اے کہ ایہہ تجویزیں ساڈی نا قابل بھروسہ بائبل وچ کجھ غلطیاں نہیں۔ ہنری تے وچ ایمان
 رکھدے نہیں کہ بائبل قابل بھروسہ اے۔